

Metingen veiligheid en leefbaarheid rondom azc Zutphen

Naar een dynamische, handelingsgerichte monitor

In opdracht van

Centraal Orgaan opvang Asielzoekers
Gemeente Zutphen

Opmaak

M. Grotens, Bureau Beke

Met medewerking van

A. Smulders, Bureau Beke

Kuppens, J. en Ferwerda, H.

**Metingen veiligheid en leefbaarheid rondom azc Zutphen
Naar een dynamische, handelingsgerichte monitor**

© 2016, Bureau Beke

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs.

No part of this publication may be reproduced in any form by print, photo print or other means without written permission from the authors.

1 Achtergrond

Rapportage nulmeting: enquête onder omwonenden

Voor u ligt een rapportage van de nulmeting. Deze bestaat alleen uit de resultaten van de enquête die onder 621 adressen in de buurt van het toekomstige azc Zutphen aan de Voorsterallee is verspreid. De nulmeting is een eerste meting in een reeks en is nog voor de start van azc Zutphen uitgevoerd. De achtergrond van de gehele reeks metingen (nul- en vervolgmetingen) wordt in hoofdstukken 1 en 2 toegelicht. Voor de lezer die zich richt op de resultaten uit de enquête staan in hoofdstuk 3 de bevindingen die uit de nulmeting naar voren komen.

1.1 Inleiding

In de zomer van 2016 worden asielzoekers gehuisvest in het asielzoekerscentrum (azc) aan de Voorsterallee in Zutphen (wijk Noordveen). Dit is een uitvloeisel van het verzoek van het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) aan de gemeente Zutphen om medewerking te verlenen aan opvang van asielzoekers in de voormalige recherche- en kaderschool aan de Voorsterallee. Om het azc goed in te bedden in de wijk Noordveen, heeft het college besloten om een aantal randvoorwaarden in te vullen. Het gaat dan onder andere om de volgende zaken:

- Het uitvoeren van een risicoanalyse ten aanzien van de leefbaarheid en veiligheid (uitgevoerd);¹
- Het uitvoeren van nul- en vervolgmetingen leefbaarheid en veiligheid, volgend op de risicoanalyse;
- Het opstellen van een beheerplan met daarin beheersmaatregelen die volgen uit de risicoanalyse (uitgevoerd);
- Het opstellen van een bedrijfsnoodplan door het COA (uitgevoerd);
- Het inrichten van een omwonendenoverleg (uitgevoerd).

Aan Bureau Beke is gevraagd om de nulmeting, voorafgaand aan de start van het azc, en de jaarlijkse vervolgmetingen uit te voeren. In de risicoanalyse (Kuppens, Scholten en Ferwerda, 2016) zijn hiervoor suggesties gegeven die samen met de ingestelde Werkgroep Nulmeting (een delegatie van omwonenden, gemeente Zutphen en het COA) verder zijn uitgewerkt.

---

1. Kuppens, Scholten en Ferwerda (2016).

Het doel van de metingen is om inzichtelijk te krijgen waar aandachtspunten rondom leefbaarheid en veiligheid liggen die eventueel door maatregelen beïnvloed kunnen worden. De metingen richten zich dan ook op bronnen die inzicht geven in beïnvloedbare aandachtspunten na de komst van het azc. Daarmee hebben de metingen het karakter van een dynamische, handelingsgerichte monitor; uitkomsten van metingen kunnen direct in dienst staan van het treffen van mogelijke maatregelen.

1.2 De onderzoeksvragen voor de metingen

Op basis van overleg tussen omwonenden en gemeente Zutphen en in samenspraak met de Werkgroep Nulmeting zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

1. Wat is de invloed van de komst van het azc op de leefbaarheid en veiligheid in de wijk Noordveen?
2. Welke concrete aanwijzingen geven de metingen om de al bestaande maatregelen rondom azc Zutphen te optimaliseren? Deze vraag kan zowel positief (er is bijvoorbeeld sprake van minder overlast/onveiligheidsgevoel) als negatief (er is bijvoorbeeld sprake van meer overlast/onveiligheidsgevoel) geïnterpreteerd worden.

In deze rapportage zullen de onderzoeksvragen nog niet beantwoord kunnen worden omdat het een nulmeting is. Dit zal pas na de eenmeting gebeuren. Bij de metingen is het belangrijk om de focus goed te leggen. Omdat we niet kunnen en willen uitsluiten dat ook niet-azc-bewoners verantwoordelijk zullen zijn voor een ontwikkeling in bepaalde incidenten, vormt het duiden van de incidenten een rode draad in de metingen. Altijd moet voorop staan dat het in de metingen gaat om *de aan het azc of aan zijn bewoners te verbinden overlast*. Het is belangrijk om dit zoveel mogelijk te objectiveren.

1.3 Afbakening van het onderzoeksgebied

Het is belangrijk om het onderzoeksgebied voor de metingen goed te definiëren, vooral wat betreft de uit te zetten enquêtes danwel het gebied waaruit het burgerpanel wordt geselecteerd. Hetzelfde geldt voor de selectie van de politieregistraties. We stellen voor om het gebied ten oosten van de N348 (de Den Elterweg) tot aan de Kapperallee te nemen, met het Oostveensepad en de Wijnhofstraat/Kerkpad als Noord-Zuidgrens. Zie in figuur 1.1 het gearceerde gebied:

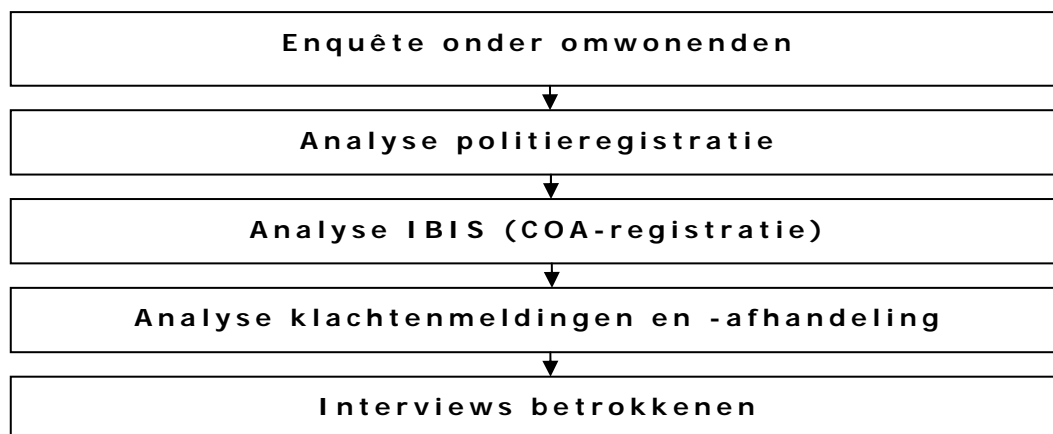

2 Onderzoeksmethoden

Vanuit een zuiver wetenschappelijke benadering is het uitvoeren van nul- en vervolgmetingen betrekkelijk simpel, maar het toewijzen van effecten aan veranderingen (in dit geval de komst van het azc) des te lastiger. Bureau Beke hecht er veel waarde aan om vanuit diverse perspectieven de ontwikkelingen van de komst van het azc en zijn bewoners te duiden. Dit betekent voor ons dat we ons niet baseren op een enkele bron, maar op meerdere. Daarbij is het de uitdaging om op onafhankelijke wijze de bronnen met elkaar te duiden, zelfs als bronnen elkaar tegenspreken.

Om invulling te geven aan de uitvraag van de gemeente Zutphen en het COA voert Bureau Beke het volgende onderzoek uit:

Figuur 2.1: onderzoeksontwerp voor de metingen

Het zijn onderzoekshandelingen die allemaal voor de vervolgmetingen gelden. In de nulmeting is alleen een enquête onder omwonenden uitgevoerd.

Raadplegen burgers (zowel in nul- als vervolgmetingen): in overleg met de Werkgroep Nulmeting is besloten om een schriftelijke enquête uit te voeren. De enquête is uitgezet onder ieder adres in de omgeving van het azc, 621 adressen in totaal. In de vragenlijst is gevraagd of één op het adres aanwezige persoon van boven de 18 jaar de vragenlijst wil invullen. De wijkteams hebben burgers meerdere malen geattendeerd op de enquête.

Voor de inhoud van de nul- en vervolgmetingen is gebruik gemaakt van diverse bronnen. Zo zijn al elders, bijvoorbeeld in Oranje en Breda, soortgelijke enquêtes uitgezet (Intraval, 2015 en gemeente Breda, 2015). Daarnaast zijn suggesties vanuit de Werkgroep Nulmeting in de vragenlijst opgenomen. Een aantal zaken is bewust niet meegenomen in de enquête. Het gaat dan om het volgende:

- Er is vanwege de garantie van anonimiteit niet naar postcode en huisnummer gevraagd, maar alleen naar de straat waarin respondenten wonen;
- Er is alleen naar het geslacht als achtergrondgegeven van respondenten gevraagd. Dit om te kijken of er eventueel verschillen in veiligheidsbeleving tussen mannen en vrouwen voorkomen.

Het moment van meten

Uit onderzoekservaring weet Bureau Beke dat het niet reëel is om burgers naar bijvoorbeeld incidenten of slachtofferschap in het afgelopen jaar te bevragen; deze periode is te lang en te diffuus. Dit pleit dan ook voor het terugkijken op bijvoorbeeld de laatste drie maanden, hetgeen ook in de monitor rondom een azc in Breda is gebeurd (gemeente Breda, 2015).

Een aandachtspunt is dat Zutphense burgers in bijvoorbeeld april van ieder jaar vooral zullen terugkijken naar wintermaanden als de driemaandenperiode wordt gekozen. Uit ervaring weten we dat overlast rondom opvangvoorzieningen in de wintermaanden beduidend lager ligt dan in de zomermaanden. In de bijeenkomst van de Werkgroep Nulmeting van 21 maart 2015 is daarom besloten om de nulmeting net voor de opening van het azc uit te voeren en vervolgens een eenmeting in oktober 2016 af te nemen. De twee-, drie- en vervolgmetingen zullen daarna ieder jaar in oktober worden uitgevoerd.

Analyse van IBIS (alleen in vervolgmetingen): door het COA is toegezegd dat Bureau Beke incidentregistraties in IBIS kan inzien en kan analyseren. Bureau Beke zal deze registraties eerst samen met COA-medewerkers duiden, om zo duidelijkheid te verschaffen omtrent eventuele dubbele registraties. Ook zal in ieder geval een verschil worden gemaakt in het overtreden van huisregels en andere incidenten. Bij de onderverdeling van de andere incidenten valt te denken aan incidenten tegen medebewoners, incidenten tegen personeel en incidenten tegen beveiliging. Nadere afstemming hierover zal nog plaatsvinden.

Analyse politieregistratie (alleen in vervolgmetingen): de door ons voorgestelde feitenanalyse valt uiteen in een algemene feitenanalyse en een specifieke feitenanalyse. Door middel van de algemene feitenanalyse wordt een beeld van de ontwikkeling in overlast in de buurt van het geplande azc geschetst, over langere periode (vanaf 2010). Concreet wordt aan de politie van Eenheid Oost-Nederland gevraagd om in het registratiesysteem Basisvoorziening Handhaving (BVH) op relevante incidentcodes informatie aan te leveren. We kiezen bewust voor een lange incidentperiode in de metingen, om zo eventuele trends in incidenten te kunnen opmerken.

In de specifieke feitenanalyse kan ook worden gekeken naar incidenten die geregistreerd staan op het adres van het nieuwe azc (vanaf de start van het azc). Bij de analyse zal rekening gehouden worden met feiten die ook al in IBIS geregistreerd

staan, want dubbeltellingen moeten worden voorkomen. Het gaat er om of het beeld dat uit de politieregistratie naar voren komt matcht met het beeld in IBIS.

We delen de registraties op naar delictcategorieën, bijvoorbeeld geweld, vermogensgerelateerde en overlastgerelateerde feiten. De feiten worden nog nader en in samenspraak met de betrokken partijen geselecteerd. Dit is noodzakelijk, omdat bijvoorbeeld in de Omgevingsmeting van de gemeente Breda (Gemeente Breda, 2015) veel incidentsoorten worden genoemd zonder deze te duiden. Juist dit duiden is naar onze mening essentieel.

Intermezzo: 'gevoelige' incidenten op een hoger niveau tillen

De incidentregistratie bij de politie kan ook bepaalde gevoeligheden naar boven brengen. Zo bestaat de wens om ook zedenfeiten mee te nemen in de registratie. Voor dergelijke incidenten zal Bureau Beke alleen op het niveau van het gehele gebied rapporteren, niet op straatniveau (vanwege herleidbaarheid naar dader en slachtoffer).

Analyse klachtenmeldingen en –afhandeling (alleen in vervolgmetingen): het COA maakt gebruik van een klachtenregeling voor bewoners en derden. Klachten worden op een zogenaamd Extern Klachtenformulier vastgelegd. Daarop staan de datum, het tijdstip en de beschrijving van de klacht. Verder staat vermeld wat er met de klacht is gebeurd en of de klacht naar tevredenheid is opgelost. Deze klachtenformulieren gaan we verzamelen, inlezen in een analyseformat en bekijken op de volgende thema's:

- Hoeveel klachten komen jaarlijks voor?
- Van welke aard zijn de klachten?
- Wat is er met de klachten gebeurd?
- Wat is het oplossingspercentage van de klacht?

Interviews betrokkenen (alleen in de vervolgmetingen): Met een aantal betrokken partijen zullen we gesprekken gaan voeren. Dit zijn in ieder geval de vertegenwoordigers van het COA, de wijkregisseur van de gemeente Zutphen, de politie (wijkagent en een leidinggevende) en winkeliers. Indien relevant, kunnen ook nog andere partijen, zoals de brandweer, worden geraadpleegd. Ook zullen we met een delegatie van omwonenden en mogelijk een groep asielzoekers een groepsgesprek aangaan.

In de interviews zullen de relevante zaken rond veiligheid en leefbaarheid meegenomen worden. Te denken valt dan bijvoorbeeld aan het bevragen van ondernemers over winkeldiefstallen, het bevragen van handhavers over overlast buiten het azc en het bevragen van het COA over overlast op het terrein. Deze ervaringen uit interviews zullen gespiegeld worden aan de gebruikte bronnen.

3 De resultaten van de enquête onder omwonenden

In dit hoofdstuk worden de enquêteresultaten beschreven. Daarbij wordt paragraafsgewijs de volgende indeling gehanteerd:

-1- Achtergrondgegevens

- Aantal ingevulde enquêtes;
- Achtergronden van invullende omwonenden;
- Respons van straten direct in de buurt (eerste schil) en verderop gelegen (tweede schil).

-2- Vormen van overlast een criminaliteit

- Momenteel ervaren overlast voor de komst van het azc;
- Momenteel ervaren criminaliteit;
- Ervaren overlast/criminaliteit gerelateerd aan geslacht, invulrespons en eerste versus tweede schil.

-3- Huidig veiligheidsgevoel

- Momenteel veiligheidsgevoel;
- Cijfer veiligheidsgevoel;
- Indices voor veiligheidsgevoel gerelateerd aan geslacht, invulrespons en eerste versus tweede schil.

-4- Verwachte invloed van verblijf van vluchtelingen in het AZC op het veiligheidsgevoel en de leefbaarheid in de omgeving

- Verwachting veiligheidsgevoel over drie maanden (als azc draait);
- Invloed verblijf van vluchtelingen op de leefbaarheid in de omgeving;
- Voorgaande twee items gerelateerd aan geslacht, invulrespons en eerste versus tweede schil.

3.1 Achtergrondgegevens

Van de 621 uitgezette vragenlijsten zijn er 288 (36,7 procent) retour ontvangen. De ontwikkeling in de respons van de vervolgmetingen zal moeten uitwijzen in hoeverre sprake is van een (minder) goede respons.

In totaal hebben 218 mensen hun geslacht vermeld. Het gaat om 52,8 procent vrouwen en 47,2 procent mannen.

Voor verderop in deze rapportage uitgevoerde verdiepende analyses zijn de straten ingedeeld in laagresponderende straten (0,0-33,3 procent), middelresponderende straten 33,4-66,6 procent) en hoogresponderende straten.

Daarnaast is in overleg met de Werkgroep Nulmeting een indeling gemaakt in naburige straten rond het azc en de looproutes ('eerste schil') en de verder gelegen straten

('tweede schil'). In de eerste schil zitten Damlaan, Kerkpad, Sonnenbergstraat, Van Essenstraat en Voorsterallee, in de tweede schil de resterende straten. Het blijkt dat de respons in de eerste schil significant hoger ligt: 64,5 procent om 39,9 procent.²

3.2 Vormen van overlast en criminaliteit

Door de omwonenden wordt op dit moment (nog geen azc operationeel) de volgende overlast ervaren:

Tabel 3.1: ervaren overlast (in %)

	Ervaren overlast		
	Geen	Matige	Veel
Te hard rijden door auto's	44,3	38,2	17,5
Onveilige verkeerssituatie tussen auto's/(brom)fietsers	50,7	32,6	16,7
Onveilige verkeerssituatie tussen (brom)fietsers/voetgangers	71,1	20,0	8,9
Rommel op straat	75,0	20,1	4,9
Hard praten/schreeuwen	79,6	18,2	2,2
Harde muziek	83,7	14,5	1,8
Rondhangende personen	95,6	4,0	0,4
Samenscholing/groepsvorming door personen	97,8	1,8	0,4
Dronken mensen op straat	96,9	3,1	0,0
Mensen die anderen lastigvallen	97,3	2,7	0,0
Parkeerproblemen	80,6	12,8	6,6
Inbreuk op privacy	96,0	4,0	0,0

Uit de resultaten blijkt dat momenteel vooral de verkeerssituatie zorgt voor ervaren overlast. Met name de rol van auto's blijkt daarin groot. Aanvullende significantieanalyses wijzen het volgende nog uit als het gaat om ervaren overlast:

- Overlastervaring vertoont geen verschillen naar geslacht;
- Juist de tweede schil ervaart vaker matige of veel overlast vanwege rommel op straat;³
- Juist de hoogresponderende straten ervaren vaker veel overlast vanwege te hard rijdende auto's en onveilige verkeerssituaties tussen auto's en (brom)fietsers.⁴

Door de omwonenden wordt de volgende criminaliteit gerapporteerd:

2. Verschil is significant op niveau $p < .01$.

3. Het percentage van de eerste schil bedraagt 0,9 procent, van de tweede schil 8,7 procent. Het verschil is significant op niveau $p < .05$.

4. De percentages voor laag-, middel- en hoogresponderende straten zijn respectievelijk 7,9, 13,3 en 31,7 procent. De verschillen zijn beiden significant op niveau $p < .01$.

Tabel 3.2: eigen slachtofferschap criminaliteit in afgelopen drie maanden (in %)

	<i>Wel</i>	<i>Niet</i>
Mishandeling/geweld	0,0	100,0
Bedreiging	1,8	98,2
Drugsgebruik of drugshandel	1,8	98,2
Vernieling van de eigen woning	0,0	100,0
Vernielingen in de omgeving	7,5	92,5
Graffiti op de eigen woning	0,0	100,0
Graffiti in de omgeving	5,7	94,3
Inbraak	1,8	98,2
Diefstal van eigendommen	2,6	97,4
Zakkenrollerij	0,0	100,0
Winkeldiefstal	0,0	100,0
Rijden onder invloed	0,0	100,0
Zedendelict	0,0	100,0

Uit de tabel blijkt dat direct slachtofferschap (eigen ervaringen) van criminaliteit minder voorkomt dan indirect slachtofferschap (in de omgeving). Daarnaast hebben tien bewoners aangegeven overige criminaliteit te hebben ervaren. Dit had veelal te maken met overlast (van verkeer en van het uitlaten van honden), inbraken die dateren van voor de afgelopen drie maanden en een vernieling van een auto. Daarnaast is twee keer illegaal afval gedumpt.

Aanvullende significantieanalyses wijzen niet op verschillen in slachtofferschap vanwege criminaliteit voor wat betreft geslacht, respons en eerste/tweede schil.

3.3 Huidig veiligheidsgevoel

Aan burgers is gevraagd of ze zich de afgelopen drie maanden in de eigen buurt wel eens onveilig hebben gevoeld. In totaal hebben 24 burgers (10,6 procent) aangegeven wel eens een onveilig gevoel te hebben. De redenen die hiervoor aangedragen zijn, liggen op het gebied van hangjongeren/scholieren (3 burgers), intimidatie/bedreiging (5 burgers), onbekenden die vaag rondhangen (4 burgers), de aanwezigheid van de tunnel/slechte verlichting (5 burgers) en overlast vanwege geluid/muziek (3 burgers). Twee burgers noemen het te harde rijden door auto's en twee burgers het gebrekkige sluitwerk in de flats. De overige burgers rapporteren geen gevoel van onveiligheid.

Gemiddeld zijn omwonenden zeer positief over hun veiligheidsgevoel in hun eigen buurt op dit moment: gemiddeld wordt een 8,5 gegeven. Overigens geven zeer veel burgers (85,3 procent) een 8, 9 of 10. Aanvullende significantieanalyses wijzen het volgende uit rondom het veiligheidsgevoel:

- Het veiligheidsgevoel vertoont geen verschillen naar geslacht;
- Er treedt tussen de twee schillen geen significant verschil in veiligheidsgevoel op;
- Juist in laagresponderende straten ligt het veiligheidsgevoel significant lager: 7,7 om 8,7 (middelresponderende straten) en 8,6 (hoogresponderende straten).⁵

3.4 De invloed van het verblijf van vluchtelingen in het azc

Aan omwonenden is gevraagd wat de verwachting van de veiligheidsbeleving in de eigen buurt over ongeveer drie maanden is, als het azc volop draait. Geen van de omwonenden heeft aangegeven zich veiliger te gaan voelen, 51,1 procent zal zich naar verwachting hetzelfde voelen en 48,9 procent onveilig. Aanvullende significantieanalyses wijzen het volgende uit rondom het toekomstige veiligheidsgevoel:

- Het toekomstige veiligheidsgevoel vertoont geen verschillen naar geslacht;
- Ook treden geen verschillen op naar responderende straten en eerste en tweede schil.

Ten slotte is aan omwonenden gevraagd welke invloed het verblijf van vluchtelingen in het azc op de leefbaarheid van de omgeving zal hebben. Het grootste deel (43,2 procent) van de omwonenden geeft aan dit niet te weten, 41,0 procent verwacht een negatieve invloed, 13,7 procent geen invloed en 2,2 procent een positieve invloed.⁶ Aanvullende significantieanalyses wijzen het volgende uit rondom de te verwachten toekomstige invloed:

- Beduidend meer vrouwen geven aan niet te weten welke invloed het verblijf van vluchtelingen zal hebben, terwijl meer mannen een negatieve invloed verwachten;⁷
- Er treden geen verschillen op naar responderende straten en eerste en tweede schil.

---

5. Verschillen zijn significant op niveau $p < .01$.

6. Vanwege afrondingsverschillen tellen deze percentages niet op tot 100,0 procent.

7. 52,4 procent mannen versus 28,9 procent vrouwen verwachtte een negatieve invloed. 31,1 procent mannen versus 56,1 procent vrouwen geeft aan het niet te weten. Het verschil is significant op niveau $p < .01$.

Geraadpleegde literatuur

Gemeente Breda (2015). Omgevingsmeting asielzoekerscentrum: situatieschets na zeven maanden. Breda: gemeente Breda, afdeling Bedrijfsbureau Ontwikkeling.

Intraval (2015). Eerste meting Monitor Leefbaarheid Oranje. Groningen-Rotterdam: Intraval.

Kuppens, J., Scholten, L. en Ferwerda, H. (2016). Van inschatting naar beheer. Een risicoanalyse rondom het toekomstige azc Voorsterallee Zutphen. Arnhem: Bureau Beke.

Bureau Beke

Turfstraat 1
6811 HL Arnhem
T 026 443 86 19
info@beke.nl
www.beke.nl

www.beke.nl